

Ἐξήγησις τῆς Ζ' ᾠδῆς τοῦ Κανόνος τοῦ Ἀκαθίστου ᾠμοῦ

Ἄνδρῆα Θεοδώρου

«Οὐκ ἐλάτρευσαν τῇ κτίσει οἱ θεόφρονες παρὰ τὸν Κτίσαντα· ἀλλὰ πυρὸς ἀπειλὴν ἀνδρείως πατήσαντες, χαίροντες ἔψαλλον· Ὑπερῦμνητε, ὁ τῶν Πατέρων Κύριος καὶ Θεός, εὐλογητὸς εἶ».

Οἱ θεόφρονες (Τρεῖς Παῖδες) δὲν θέλησαν νὰ λατρεύσουν τὰ κτίσματα ἀντὶ τοῦ Κτίσαντος· ἀλλὰ ἀψηφίσαντες μὲ ἀνδρεία τὴν ἀπειλὴν τοῦ τυράννου, μὲ χαρὰ ἔψαλλον· Ὑπερῦμνητε Πατέρα, Κύριε καὶ Θεέ, εἶσαι εὐλογημένος.

Ο ποιητής ανατρέχει στην Π. Διαθήκη για να συναντήσει εκεί τούς άγιους Τρεῖς Παῖδες και να δείξει τὴ δύναμη τῆς πίστεως στὸν ἀληθινὸ Θεό, πὸν κατακόβει καὶ συντριβει τὴν εἰδωλικὴ μανία ἐκείνων πὸν εἰδωλοποιοῦν τὸν ἑαυτὸ τους, καταφρονώντας καὶ βρίζοντας τὸν ἅγιο Θεό. Οἱ τρεῖς ἐκεῖνοι Ἰσραηλίτες νέοι, ὁ Σεδράχ, ὁ Μισάχ καὶ ὁ Ἀβδεναγῶ (Ἀνανίας, Μισαήλ καὶ Ἀζαρίας), ἦσαν οἱ μόνοι πὸν δὲν γονάτισαν σὲ μία δεδομένη στιγμή νὰ προσκυνήσουν τὴν εἰκόνα τῆ χρυσῆ τοῦ Ναβουχοδονόσορα. Εἶχαν παραβεῖ τὸ πρόσταγμα τοῦ τυράννου, πιστεύοντας καὶ λατρεύοντας τὸν μόνον ἀληθινὸ Θεὸ τῶν Πατέρων τους. Ὁ ὑπερφίαλος βασιλιᾶς γέμισε ἀπὸ θυμὸ γιὰ τὴν ἀυθάδεια τῶν Νέων. Καὶ θέλησε νὰ ἐφαρμόσει τὸ νόμο πὸν ὁ ἴδιος ἔφτιαξε, σύμφωνα μὲ τὸν ὁποῖον κάθε ἕνας πὸν θὰ παρέβαινε τὴν προσταγὴ του νὰ τὸν λατρεύσει ὡς Θεό, ἀρνούμενος νὰ προσκυνήσει τὴν εἰκόνα του, νὰ ρίχνεται σὲ πυρωμένο καμίνι ζωντανός. Οἱ Παῖδες ρίχτηκαν «στὴν κάμινο τοῦ πυρὸς τὴν καιομένη». Ὁ ἀνόητος βασιλιᾶς εἶχε τὴ δύναμη νὰ τὸ κάνει. Ἐκεῖνο ὅμως πὸν δὲν μποροῦσε νὰ πετύχει ἦταν νὰ βλάψει τὴ ζωὴ τῶν εὐσεβῶν Νέων. Ἡ φωτιὰ ἀναβε, ἀνέβαινε πέρα ἀπὸ τὸ στόμιο τῆς καμίνου· τὰ παιδιά ὅμως μέσα δὲν κατακαίονταν. Ἡ φωτιὰ δὲν τὰ ἔβλαπτε. Ἄγγελος Κυρίου κατέβηκε στὸ καμίνι καὶ μετέτρεπε τὴ φλόγα του σὲ πνεῦμα δροσιᾶς, σὲ δροσερὴ αὐρα, ἢ ὁποῖα δροσίζε τοὺς γενναίους ἀθλητές, πὸν πλημμυρισμένοι ἀπὸ χαρὰ ἔψαλλαν καὶ δοξολογοῦσαν τὸν ὑπερύμνητο καὶ εὐλογημένο Θεὸ τῶν Πατέρων τους. Τὸ θαῦμα ἦταν συντριπτικὸ γιὰ τὸν ἀνόητο ἡγεμόνα, ὁ ὁποῖος τελικὰ ἀναγνώρισε τὴν ἀνωτερότητα τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ τοῦ Ἰσραήλ.

Τὸ γεγονός φυσικὰ δὲν ἦταν ἄσχετο μὲ τὸ θεομητορικὸ θαῦμα τῆς Παρθένου. Ὅπως εἶδαμε καὶ στὴν καιόμενη ἀλλὰ μὴ κατακαίόμενη βᾶτο, ὅπου τὸ γεγονός προτύπωνε τὸν ἀφθορο Τόκο τῆς Παρθένου, ἔτσι κι' ἐδῶ ἢ φωτιὰ πὸν ἔζωνε τοὺς Τρεῖς Παῖδες χωρὶς νὰ τοὺς κατακαίει, προτύπωνε

τὴν ἀφθορὴν γέννησιν τοῦ Χριστοῦ, ἡ ὁποία δὲν κατέστρεφε τὴν παρθενία τῆς ὑπεραγίας Μητέρας του, δηλώνοντας παράλληλα τὴ συντριπτικὴ δύναμιν τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἀπέναντι σὺς εἰδωλικὰς δυνάμεις τῶν ἀνθρώπων τῆς πλάνης καὶ τῆς ἀνομίας.

*

«Ἄνυμνοῦμεν σε, βοῶντες· Χαῖρε ὄχημα, Ἡλίου τοῦ νοητοῦ· ἄμπελος ἀληθινή, τὸν βότρυν τὸν πέπειρον, ἡ γεωργήσασα, οἶνον στάζοντα, τὸν τὰς ψυχὰς εὐφραίνοντα, τῶν πιστῶς σὲ δοξαζόντων».

Σὲ ἀνυμνοῦμε καὶ σοῦ φωνάζουμε δυνατὰ. Χαῖρε ὄχημα Ἡλίου τοῦ νοητοῦ· ἀληθινὴ ἄμπελος, ἡ ὁποία καρποφόρησε τὸ ὄριμον σταφύλι πού ἀποστάζει ζωὴ καὶ γλυκαίνει τὶς ψυχὰς ἐκείνων πού μὲ πίστη σὲ δοξάζουν.

Καὶ ἡ ἀνύμνησις συνεχίζεται. Ἡ Παναγία χαιρετίζεται ὡς «ὄχημα Ἡλίου τοῦ νοητοῦ»· ὄχημα πού χρησιμοποίησε ὁ «ἐπὶ πτερυγῶν ἀνέμων φερόμενος», γιὰ νὰ κατέβει στὴ γῆ καὶ νὰ συναντήσῃ τὸν ταλαιπωρημένο ἄνθρωπο· ὄχημα θεῖο καὶ ἀστραφτερὸ πού καθοδηγοῦσε τὸ ἅγιον Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ.

Στὴ συνέχεια χρησιμοποιεῖται ἀπὸ τὸν ποιητὴ μία ἄλλη ἀναλογία πολὺ ἐκφραστικὴ τοῦ θεοῦ μυστηρίου. Ἡ Παναγία παρομοιάζεται μὲ ἄμπελο ἀληθινὴ, ἀπὸ τὴν ὁποία βλάστησε τὸ σταφύλι τὸ ὄριμον, τὸ τσαμπί, πού καλλιέργησε ὁ Ἴδιος ὁ Θεὸς στὸν ἀγρὸ τῆς χάριτος τῆς Ὑπερευλογημένης. Τὸ σταφύλι ἀπὸ τὸ ὁποῖο βγαίνει τὸ κρασί, τὸ ὁποῖο γλυκαίνει αὐτὸν πού τὸ πίνει, εὐφραίνει τὴν ψυχὴ του καὶ τὸν ὀδηγεῖ σὲ θεοὺς καὶ ἄρρητους ἐκστασιασμούς, στὴ μέθη τοῦ πνεύματος πού ἀρπάζει τὸ νοῦ στὴν ἄρρητη χαρὰ, στὸ συνεπαρμὸ τῶν μυστηρίων τῆς θείας βασιλείας. Καὶ τὸ σταφύλι αὐτὸ πού φύτρωσε στὴ μυστικὴ ἄμπελο τῆς Παρθένου εἶναι ὁ Χριστός, ὁ Θεάνθρωπος Κύριος τῆς δόξας, πού πήρε τὰ ἀγνὰ αἵματα τῆς Παρθένου

για να στήσει τη δική του ανθρώπινη σκηνή, τὸ δικό του ἀμπέλι καὶ νὰ μαζέψει σ' αὐτὴν τὰ λογικὰ κλήματα, τοὺς πιστοὺς, νὰ τὰ περιποιηθεῖ καὶ νὰ τὰ συνάψει στὸ μυστικὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας του. Νὰ τοὺς δώσει νὰ πιοῦν τὸ αἷμα, τὸ ποτὸ τῆς ἀθανασίας καὶ τῆς αἰώνιας ζωῆς, πὺ μεθάει τὸν ἄνθρωπο στὴν παράδοξη ἐκείνη ἐκστατικὴ νηφαλιότητα, στὴν ὁποία ὁ ἄνθρωπος γλυκαίνεται, βγαίνοντας ἔξω ἀπὸ τὶς αἰσθήσεις του, συγκινεῖται καὶ χάνεται στὴν ἀπειρία τοῦ Θεοῦ, γίνεται κι' αὐτὸς Θεός, πετυχαίνοντας τὸ θεοδύναμο στόχο τῆς ὑπάρξεώς του. Τὸ κρασί τοῦ Χριστοῦ εἶναι τὸ θεμέλιο, ἡ ζωὴ καὶ ἡ χαρὰ τοῦ σύμπαντος, γιατί σ' αὐτὸ συμπυκνώνεται ὁλόκληρη ἡ λυτρωτικὴ οἰκονομία τοῦ τριαδικοῦ Θεοῦ.

*

“Ἰατῆρα, τῶν ἀπάντων ἡ κυήσασα, χαῖρε θεόνυμφε· ἡ ράβδος ἡ μυστικὴ, ἄνθος τὸ ἀμάραντον, ἡ ἐξανθήσασα· χαῖρε Δέσποινα, δι' ἧς χαρᾶς πληρούμεθα, καὶ ζωὴν κληρονομοῦμεν”.

Χαῖρε, Θεόνυμφε, σὺ πὺ γέννησες τὸν ἱατρὸ τῶν ἀνθρώπων· σὺ πὺ εἶσαι ἡ μυστικὴ ράβδος, ἀπὸ τὴν ὁποία βλάστησε τὸ ἀμάραντο ἄνθος· χαῖρε, Δέσποινα, διὰ τῆς ὁποίας γεμίζουμε ἀπὸ χαρὰ καὶ κληρονομοῦμε τὴν αἰώνια ζωή.

Ὁ φωτεινὸς χῶρος τῆς Ὑπεραγίας εἶναι τὸ παγκόσμιο ἱατρεῖο, στὸ ὅποιον ἡ ἀσθενήσασα πρὸς θάνατο φύση τῶν ἀνθρώπων βρίσκει τὴν ἴαση καὶ τὴν θεραπεία της. Νόσος εἶναι ἡ ἁμαρτία, ἡ ὁποία προκαλεῖ κακοπάθεια καὶ θάνατο. Τὸ δηλητήριον τῆς παρακοῆς εἶναι δραστικότερον καὶ σὲ περίπτωσιν πὺ δὲν ἀφαιρεθεῖ, θὰ ὀδηγήσῃ τὴν ὑπάρξιν στὴν καταστροφή καὶ τὸ θάνατο. Εἶναι ἡ φθορὰ πὺ σιγὰ-σιγὰ κατατρώγει τὴ φύσιν καὶ τὴν ὀδηγεῖ σὲ ἀποδιοργάνωσιν καὶ ἐξόντωσιν. Τὸ ζήτημα εἶναι φοβερὸν καὶ τεράστιον. Ἡ ἁμαρτία εἶναι αὐτὸ πὺ χαλάει ὅ,τι ἔπλασε ὁ Θεός, αὐτὸ πὺ ἐναντιώνεται στὴν ἀπειρόσοφον του ἐνέργειαν καὶ ἀφανίζει τὴ δημιουργίαν.

Καὶ ὅπως, γιὰ νὰ ζήσει ὁ σωματικὸς ὀργανισμὸς πρέπει ν' ἀφαιρεθεῖ ἀπ' αὐτὸν ἡ ἀρρώστια ποὺ τὸν ταλαιπωρεῖ καὶ τὸν βασανίζει, Ἔτσι γιὰ νὰ ζήσει καὶ ἡ ψυχὴ πρέπει ἀπαραιτήτως νὰ ἀπαλλαγεῖ ἀπὸ τὸ ξένο καὶ φθοροποιὸ σῶμα τῆς ἁμαρτίας, ποὺ κόλλησε στὴν πλάση ἀπὸ τότε ποὺ ἔγινε ἡ ἀποστασία ἀπὸ τὸν Θεό. Ὁ ἰατρὸς δὲ τῆς φύσεως εἶναι ὁ Χριστός, ποὺ, γιὰ νὰ γιαιτρέψει τὸ πλάσμα του ἀπὸ τὴ νόσο τῆς ἁμαρτίας, ἄφησε τὸν οὐρανὸ καὶ ἔστησε τὸ ἰατρεῖο του στὴ γῆ στὰ φωτεινὰ διαμερίσματα τῆς Παρθένου. Ἐκεῖ μάζεψε τὸν ἄνθρωπο ποὺ ἦταν πληγωμένος καὶ ἐτοιμοθάνατος, καθάρισε τὶς πληγές του μὲ τὴ δραστικὴ δύναμη τῆς χάριτός του καὶ ἐνεφύσησε στὸ σχεδὸν νεκρωμένο σῶμα του καὶ πάλι ζωή, πολὺ ἀνώτερη καὶ ὁμορφότερη ἀπὸ τὴν πρώτη ποὺ εἶχε στὸν ἐπίγειο Παράδεισο καὶ ἔχασε στὴ συνέχεια μὲ τὴν τραγικὴ περιπέτεια τῆς ἀποστασίας του. Ἰατρὸς, ἰατρεῖο καὶ φάρμακα συνιστοῦν τὸ ἐσώτερο βάθος τοῦ θεομητορικοῦ θαύματος.

Στὴ συνέχεια ἡ Παρθένος παρομοιάζεται μὲ «ράβδον μυστικὴν, ἔξανθήσασαν ρόδον τὸ ἀμάραντον». Ἡ παρομοίωση εἶναι παρμένη ἀπὸ τὴν Π. Διαθήκη καὶ ἀναφέρεται στὴ ράβδο τοῦ Ἀαρὼν, τὴν ὁποῖαν κατ' ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ ἔθεσαν μαζὶ μὲ ἕνδεκα ἄλλες στὴ Σκηνὴ τοῦ Μαρτυρίου, καὶ ἡ ὁποία ἂν καὶ ξηρὴ, ἔβγαλε ἄνθος, σημεῖο ὅτι ἀπὸ τὸν οἶκο Λευὶ ἤθελε ὁ Θεὸς νὰ λαμβάνεται τὸ ἱερατεῖο τοῦ Ἰσραήλ. Καὶ ἡ Παρθένος Μαρία χρημάτισε ράβδος νοητὴ, ἡ ὁποία, ἂν καὶ ἀκατέργαστη ἀπὸ ἀνθρώπινη δύναμη, ἔβγαλε τὸν ἀνθὸ τῆς ζωῆς, τὸ λουλούδι τὸ ἀμάραντο, τοῦ ὁποίου ἡ χάρη καὶ ἡ ὁμορφιὰ ἀνέδειξε τὸν Μέγαν Ἀρχιερέα τῆς φύσεως, τὸν ἀρχηγὸ τῆς πίστεως Ἰησοῦ, τὸν διφυῆ Υἱὸ τῆς Παρθένου καὶ τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος γεμίζει τὴ ζωὴ μας ἀπὸ χαρὰ καὶ μᾶς κάνει κληρονόμους τῆς αἰώνιας ζωῆς.

“Ρητορεύουσα, οὐ σθένει γλῶσσα, Δέσποινα, ὑμνολογῆσαί σε· ὑπὲρ γὰρ τὰ Σεραφεῖμ, ὑψώθης κυήσασα, τὸν Βασιλέα Χριστόν· ὃν ἰκέτευε, πάσης νῦν βλάβης ρύσασθαι, τοὺς πιστῶς σὲ προσκυνοῦντας”.

Γλῶσσα ἀνθρώπινη, Δέσποινα, καὶ στὸ πιὸ μεγάλο ρητορικό της φτερούγισμα δὲν μπορεῖ ἐπάξια νὰ σὲ ὑμνολογήσει· διότι, μὲ τὸ νὰ γεννήσεις τὸν Βασιλέα Χριστόν, ὑψώθηκες πιὸ πάνω ἀπὸ τὰ Σεραφεῖμ. Αὐτὸν ἰκέτευε νὰ σώσει τώρα ἀπὸ κάθε βλάβη αὐτοὺς πού με πίστη σὲ προσκυνοῦν.

Τὸ μυστήριο τῆς Παρθένου εἶναι μέγα καὶ ὑψηλό. Ὑπερβαίνει κάθε κτιστὴ δυνατότητα, γιατί εἶναι μυστήριο τοῦ Θεοῦ. Ὅπως δὲ ἡ οὐσία τοῦ Θεοῦ εἶναι ἄπειρη, ἀπερίληπτη καὶ ἀπερινόητη, ἔτσι καὶ τὸ μυστήριό του εἶναι σὲ ἴσο μέτρο ἀκατάληπτο καὶ ἀκατανόητο. Ὁ ποιητὴς τὸ ὁμολογεῖ ἀπερίφραστα. Καμιὰ γλῶσσα ἀνθρώπινη, καμιὰ λέξη καὶ κανένα ρητορικό σχῆμα, δὲν μποροῦν νὰ σὲ ὑμνολογήσουν ἐπάξια. Δέσποινα, ἀνακραῖζει, διότι, μὲ τὸ νὰ γεννήσεις τὸν Χριστόν, ὑψώθηκες πιὸ πάνω καὶ ἀπὸ τὰ Σεραφεῖμ, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν τὸν ἄυλο θρόνο του στὸν οὐρανό. Καὶ τὰ μὲν Σεραφεῖμ φέρουν στὰ φτερὰ τους τὴν ἄυλη δόξα τοῦ Θεοῦ, ἀνυμνώντας τὸ μεγαλεῖο του καὶ θαυμάζοντας τὴ μεγαλοπρέπειά του. Ἡ Παρθένος ὅμως δὲν φέρει ἀπλὰ μέσα της τὴ θεία ἐνέργεια, ἀλλὰ τὸν ἴδιο τὸν Θεό, τὴν ἄπειρη οὐσία καὶ ὑπόστασή του καὶ τὸ πλήρωμα τῆς θείας του ἐνέργειας, σωματικῶς, δηλαδὴ ἐνωμένες ἀδιάστατα καὶ ἀδιάσπαστα στὴ μήτρα της μὲ τὸν ἄνθρωπο, πού της χάρισε τὸ ἄπειρο Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ. Ἡ διαφορὰ εἶναι πραγματικὰ μεγάλη, γι’ αὐτὸ καὶ ἡ Παναγία τιμᾶται ὑπὲρ τὰ Χερουβὶμ καὶ τὰ Σεραφεῖμ, ὡς βασίλισσα τῶν ἀγγέλων.

Ὁ ποιητὴς καταθέτει ταπεινὰ τὰ ὄπλα. Δηλώνει ὅτι, ὄχι μονάχα αὐτός, ἀλλ’ οὔτε καὶ καμιὰ ἄλλη ἀνθρώπινη γλῶσσα, καὶ ἡ πλέον προικισμένη μὲ δύναμη ρητορική, δὲν μπορεῖ νὰ τῆς προσφέρει ὕμνο ἀντάξιο τοῦ

μεγαλείου της. Αυτό που μπορεί να της προσφέρει είναι λίγα λόγια ταπεινά και φτωχικά, τα όποια εκφράζει ή γλώσσα από μία καρδιά φλεγόμενη από αγάπη για την αγνή Θεομήτορα. Και τα όποια με τη σειρά τους στρέφονται σε προσευχή προς την Παναγία να ικετεύσει τον Υιό της να σώζει από κάθε βλάβη, σωματική και ψυχική, όλα τα παιδιά της που της απονέμουν τιμητική προσκύνηση και την ύμνολογούν από το βάθος της καρδιάς τους.

*

“Ίκετεύομεν, οί δοῦλοι σου καὶ κλίνομεν, γόνυ καρδιάς ἡμῶν· κλίνον τὸ οὖς σου, Ἀγνή, καὶ σῶσον τοὺς θλίψεσι, βυθίζομενονς ἡμᾶς· καὶ συντήρησον, πάσης ἐχθρῶν ἀλώσεως, τὴν σὴν Πόλιν, Θεοτόκε”.

Σὲ ἱκετεύομε οἱ δοῦλοι σου καὶ κλίνομε μπροστά σου τὸ γόνυ τῆς καρδιάς μας. Ἄνοιξε τὸ οὖς σου, Ἀγνή, καὶ σῶσε ὅλους ἡμᾶς πὸν βυθίζομαστέ στίς θλίψεις. Καὶ προφύλαξε ἀπὸ κάθε ἄλωση ἐχθρική, τὴ δική σου πόλη, Θεοτόκε.

Καὶ στὸ τροπᾶριο αὐτὸ ἐπαναλαμβάνεται ἡ ἴδια ἱκεσία πρὸς τὴ Θεοτόκο, νὰ σώζει τὰ παιδιά της ἀπὸ τίς θλίψεις τῆς ζωῆς, στίς ὁποῖες καθημερινὰ βυθίζονται. Ἐπίσης γίνεται δέηση νὰ σώζει ἡ Παναγία τὴν Πόλη της, δηλαδή τὴν Κωνσταντινούπολη, ἀπὸ κάθε ἐχθρική ἄλωση. Ὁ Βυζαντινὸς Ἑλληνισμὸς εἶχε ζήσει πολὺ ἔντονα τὸν κίνδυνο ποικίλων ἐχθρῶν ἐπιθέσεων κατὰ τῆς Πρωτεύουσας τοῦ Κράτους, τὴν ὁποίαν περικύκλωναν γιὰ νὰ τὴν κυριεύσουν. Σ’ ἓνα τόσο μεγάλο κίνδυνο ἡ βυζαντινὴ ψυχὴ στρεφόταν πάντοτε μὲ εὐλάβεια πρὸς τὴν ὑπέρομο Στρατηγὸ καὶ τῆς ζητοῦσε βοήθεια στίς κρίσιμες ἐθνικὲς ὥρες του. Σὲ μία τέτοια κρίσιμη ὥρα πὸν ἡ Πόλη διαφυλάχτηκε ἀπὸ τὴν ἐπιβουλὴ τῶν Ἀβάρων καὶ Περσῶν, οἱ Ἕλληνες τῆς Πόλεως ἀπέδωσαν τὴ σωτηρία της

καὶ ἔψαλλαν τὰ νικητήρια στὴν ὑπέρμαχο Στρατηγὸ, τὴ Μητέρα τοῦ Θεοῦ.

Ἀπό τό βιβλίο:

«Χαῖρε Νύμφη, Ἀνύμφευτε», ἔκδ. Ἀποστ. Διακονίας

Πηγή: Ἱερά Μονή Ἀγίου Ἰωάννου Καρέα

Ἐπιμέλεια: π. Στέφανος Κωστόπουλος

(Καθεδρικός Ἱερός Ναός Ἀγίας Τριάδος Βύρωνος)